

Laatdienst zondag 4 mei 2025

Hoe te leven? zeven hoofdzonden en een paar deugden: Liefde / Haat

Inleiding

Ondertussen loopt het jaarthema: *Hoe te leven, zeven hoofdzonden en een paar deugden* op zijn einde, twee goddelijke deugden zijn er nog over: liefde en hoop; hoop komt in juni voorbij, en vandaag, op de dag van gedenken, is liefde aan de beurt. In de Bijbel en in de spirituele traditie is liefde een kernbegrip: 'God is liefde' zegt de Bijbel en 'waar vriendschap is en liefde, daar is God', zingen we dikwijls. Het eerste gebod is God beminnen, en het tweede daaraan gelijk: de naaste beminnen als jezelf. Hier is sprake van een triade, een drieslag: God de ander en jezelf, daartussen pendelt de liefde. Over liefde nadenken betekent opzoek gaan, op zoek naar verhalen en woorden om te kunnen omschrijven wat het betekent, nu, voor u, voor jou, voor mij, al is dat niet gemakkelijk, want liefde is onstuimig en breekt alle definities. Christian Wiman, een Amerikaans dichter, betoogde: wie liefde tracht te beschrijven, zal falen. Het toch maar wagen vandaag? Ondanks alle onzekerheid, verdeeldheid, en haat in de wereld?

Overweging:

Het Hooglied is een bundel liefdesliederen, zonder schroom wordt de liefde bezongen tussen twee beminden. Over en weer, het houdt niet op. Er wordt verteld dat deze onverhulde liefdespoëzie de Bijbel binnenglipte omdat rabbi Akiba, een van grootste mystici uit de joodse traditie, de liederen opvatte als onspelingen van de godsliefde. Dat is nog niet zo gek gedacht, want in de joodse mystiek vormen de godsliefde, de naastenliefde en de zelfliefde een beweeglijke driehoek.

Ook Jezus van Nazareth zag het zo: in het evangelie van Matteüs, waar we uit lezen staat verderop: *'Je zult God liefhebben met heel je hart, met heel je ziel, met heel je verstand. Het tweede gebod is hieraan gelijk: je zult je naaste liefhebben als jezelf; aan deze twee geboden hangt heel de Thora en de Profeten'*. (matt.2:34-40) Hier zijn ze alle drie; God, de naaste en jezelf.

Van jezelf houden is misschien wel het moeilijkst; met liefde en geduld jezelf aanvaarden, als levenslange partner die altijd en overal bij je is. Van de ander houden valt ook niet altijd mee, want de ander kan zo lief maar ook zo vreemd zijn, en laat zich niet inlijven. Eigenlijk is God nog het meest geduldig; dringt zich niet op, maar draagt de mens ongezien.

In zeker zin is het Hooglied de kern van de Schrift, het lied waar alle andere liederen en spreuken van zingen: het lied van de liefde. Augustinus van Hippo (een belangrijk kerkvader) was daar vast van overtuigd. De hele schrift wordt door een grondmotief bepaald: de caritas. Er is nogal wat kunst- en vliegwerk nodig om dat grondmotief overal te horen. Want er is regelmatig sprake van oorlog, wraak en vijandigheid. Toch denk ik dat Augustinus gelijk heeft en dat hij bedoelt dat de Schrift erom vraagt te worden gelezen vanuit het perspectief van de liefde. Bijbelse woorden, kunnen, mogen niet ontaarden in liefdeloosheid.

De onlangs overleden paus Franciscus leefde die bijbelse woorden voor. door zijn program van eenvoud, door zijn liefde voor de armen, verdrukten, vluchtelingen en daklozen.

Maar wat is die Liefde? De bruid in het Hooglied vat ze samen in een aantal spreuken We hoorden een aantal van die strofen in de vertaling van Judith Herzberg; eindigend met: *Sterk als de dood is de liefde en hartstocht zo diep als het graf.*

De vrouw uit het Hooglied ontpopt zich hier als Vrouwe Wijsheid. Net als ademen hoeft liefde niet geleerd te worden, ze hoort bij het bestaan, net als lichamelijkheid. Liefde vraagt erom gekend en gepeild te worden. En dat is een weg met vallen en opstaan, met grijpen en loslaten, met verwonding en genezing. Vaak hoor je 'liefde is sterker dan de dood'; maar deze toespeeling op het Hooglied is een vertekening. De bruid uit het Hooglied bedoelt precies het omgekeerde, namelijk: liefde lijkt op de dood, is hetzelfde als de dood. Maar hoe dan? De dood is, als het er op

aan komt, niet tegen te houden. Arm of rijk, adel of gewone lui, sterk of zwak, de dood dringt bij iedereen ongevraagd naar binnen. Ze treft alle levenden in de kern van hun bestaan.

Zo is het ook met de liefde, ze houdt geen rekening met rangen en standen, stoort zich niet aan agenda's of geplande situaties. De liefde kan zomaar iemand overrompelen, vervoeren, verwonden, de mens treffen tot in de ziel. Er zijn dingen waar geen mens tegen bestand is, en de liefde is er daar een van. Vergelijkbaar met de vertedering die wordt ervaren bij het zien van een spelend kind, of het verdriet bij een lijdende medemens. Er is geen kruid tegen gewassen, liefde is dodelijk. Het is een pijnlijke en merkwaardige paradox dat de mens weerloos is ten opzichte van de liefde, zoals ook tegen de dood. Liefde is ongenaakbaar als het graf, geen levend wezen komt aan gene zijde van de dood, ondoordringbaar die grens, zo ook de liefde, onontkoombaar, niet te beschrijven, of te peilen. Christian Wimmer, de Amerikaanse dichter, heeft gelijk; het lukt niet om liefde kort te definiëren, het blijft een geheim, een mysterie, een droom, een godsgeschenk, ondoordringbaar. De ongenaakbaarheid van de liefde vloeit voort uit haar wezen. En de liefde wordt gekenmerkt door wederkerigheid; de een schenkt zich aan de ander, en de ander schenkt zich aan de een. Deze wederzijdse overgave geschiedt in het verborgene, omdat geen van beide de positie van objectieve toeschouwer kan innemen. Dit noemt de schrift; *chesed*; zich wegschenkende liefde. De gunnende liefde is verborgen in het geven, en hierin licht de godsliefde, godsliefde voor de mensen op en trekt zo een spoor tussen de mensen.

Een spoor van barmhartigheid, een spoor van eenvoud, van trouw, van luisteren in plaats van schreeuwen, een spoor van meer dan het gewone.

En dan zijn we bij het evangelie aanbeland, bij dat deel uit de bergrede dat hier klonk en waar ook voor het eerst haat als tegendeel van liefde wordt verwoord. Meer doen dan wat van je gevraagd wordt, meer dan het gewone, dat is nogal een opgave.

De gruweldaden in oorlog na oorlog, verspreid over de wereld, maken het niet gemakkelijk om steeds vanuit de liefde naar de wereld te blijven kijken. Het leed, de verwoesting, machtsmisbruik, het verlamd me, slaat me met stomheid. En toch roept het evangelie op om op te staan, te kijken naar de wereld met ogen van de liefde en zo te bouwen aan het koninkrijk Gods en zijn gerechtigheid, volmaakt te zijn, uit een stuk. Herkenbaar als christen, niet alleen door een kruisje of zondagse kerkgang, maar door te doen; het doen van wat goed is, rechtvaardig. Niet alleen voor jezelf, maar juist voor de ander, en zo voor God. Moge zo Gods liefde ons vergezellen in het leven... Amen.

Almaar, 4 mei 2025

Gonny Loman